

קונפליקט עבודה משפחה בקרב אמהות חד-הוריות ודרכי התמודדותן

נטלי בלוס

תקציר

מטרת מחקר זה הינה להאיר את הקונפליקט עבודה משפחה בקרב אמהות חד-הוריות צעירות לילדים צעירים, ואת דרכי התמודדותן איתו.

השילוב בין עבודה ומשפחה הינו תחום ידע שנחקר כבר בעבר, כאשר הקושי הכרוך בעשייה ומעורבות בשני העולמות, והדרישות הסותרות ביניהם, גורמים לקונפליקט בין השניים (ברזילי, 2012). בהתייחס להתמודדותן של הנשים אשר צריכות לשלב בין שני העולמות, נשאלת השאלה הכללית אודות אופן התמודדותן.

לאור עלייה ניכרת בשיעור הגירושין בשנים האחרונות (Sharma, 2011), ואחוז אמהות חד-הוריות שהולך וגדל (Cohen, Leichtentritt & Volpin, 2014; כהן, 1996), מטרתו של המחקר הנוכחי היא לבחון את הקונפליקט עבודה משפחה, בקרב אמהות חד-הוריות גרושות, תוך התמקדות על דרכי התמודדותן. במסגרת ההתמקדות בפלח של אמהות גרושות, התמקד המחקר באמהות צעירות (בגילאים 29-42) לילדים צעירים (עד גיל 14).

הספרות המחקרית בתחום זה מתארת מגוון דרכי התמודדות, ועל פניו נראה כי כל בחירה שתבצע אם חד-הורית טומנת בחובה מחיר. אם תבחר לצמצם את מעורבותה בעולם העבודה, ולהקדיש תשומת לב לילדיה, היא עלולה לחוות קושי כלכלי. אם תבחר להגביר את מעורבותה בעולם העבודה, הזמן אותו מקדישה לילדיה הולך ופוחת דבר אשר עלול להשפיע עליהם באופן שלילי (Frijters, Johanston, Shah & Shields, 2009).

בהתייחס לדרכי התמודדותן של אמהות גרושות עם הקונפליקט עבודה משפחה, למחקר הנוכחי הייתה מטרה משנית – להאיר את מצבן של אמהות חד-הוריות גרושות בעולם העבודה. בכדי להשיג מטרה זו הציג המחקר תמונה המורכבת משלוש נקודות מבט: נקודת מבטן של האמהות החד-הוריות, נקודת מבטם של עמיתים ונקודת מבטם של מנהלים אשר עובדים עם אמהות חד-הוריות.

המחקר נערך בשיטה איכותנית, על פי הגישה הקונסטרוקטיבית-נרטיבית וכלל ראיונות עומק חצי-מובנים עם 28 מרואיינים. 20 מתוך כלל המרואיינים הן אמהות חד-הוריות עובדות צעירות לילדים

צעירים שעברו גירושים, ו-8 מרואיינים הם עמיתים ומנהלים של אמהות חד-הוריות גרושות בעולם העבודה.

נמצא כי המרואיינות נעזרו במגוון דרכי התמודדות, אך מרביתן (60%) בחרו להגביר את מעורבותן בבית ובמשפחה, וצמצמו את מעורבותן בעולם העבודה, דבר אשר בא לידי ביטוי בעבודות חלקיות, זמניות ולא מאתגרות. בחירה זו במשפחה, נבעה בין היתר מרצונן של המרואיינות לשים את ילדיהן בראש סדר העדיפויות, בעודן מתייחסות לעובדה כי בשל הגיל הצעיר, ילדיהן עדיין זקוקים להם. לאור זאת, נראה כי גיל הילדים מהווה גורם אשר משפיע על האופן עמו מתמודדות אמהות חד-הוריות בעומדן מול הקונפליקט בין המשפחה והעבודה.

עוד נמצא כי מנהלים ועמיתים תופסים אמהות חד-הוריות במקום העבודה באופן חיובי, וכי בעיניהם, אין הבדל בין אמהות גרושות ובין אמהות נשואות. בהתייחס להתמודדותן עם האופן בו הן עצמן נתפסות במקום העבודה, נראה כי דרך ההתמודדות הבולטת ביותר הייתה "יד לוחצת יד". למרות שמרבית המרואיינות בחרו לשים דגש על המשפחה, הן עדיין השתדלו להפגין מחויבות למקום העבודה, לעזור ולתרום כשניתן, וזאת לאור הידיעה כי הפגנה של גישה חיובית זו, תוביל להתחשבות והבנה מצד מקום העבודה.

ממצאי המחקר הנוכחי מהווים חידוש בעודם משקפים את דרכי ההתמודדות המרכזיות של אמהות גרושות עם הקונפליקט, תוך התייחסות לגורמים כגון, גיל הילד ותמיכה מהסביבה הקרובה אשר נראה כי מהווים גורם משמעותי ומשפיעים על אופן התמודדותן של אמהות אלו. כמו כן, ממצאי המחקר מהווים חידוש נוסף בהצגת נקודת מבטם מנהלים ועמיתים והאופן בו הם תופסים אמהות גרושות בעולם העבודה בכלל, ובמקומות עבודתם בפרט. לאור זאת, מהווים הממצאים פתח למחקרים נוספים בתחום, אשר ייתכן ויובילו להבנה אודות הצרכים של פלח אוכלוסיה זה, וכן להבנה כיצד עולם העבודה תופס אוכלוסיה זו. תחום זה הינו תחום שאינו נחקר דיו ותשוב להרחיבו בכדי לקדם אוכלוסיה זו בעולם העבודה באופן שיענה הן על צרכי האמהות, והן על צרכי המעסיקים.